

ИЗВЕСТИЯ

на Центъра за стопанско-исторически изследвания

Том VIII

**ФАКТОРИ НА ИКОНОМИЧЕСКИЯ
РАСТЕЖ В ИСТОРИЧЕСКА
ПЕРСПЕКТИВА**

PROCEEDINGS

of the Centre for Economic History Research

Volume VIII

**FACTORS OF ECONOMIC GROWTH
IN HISTORICAL PERSPECTIVE**

DOI: 10.61836/BACS5306

**ЦСИИ CEHR
Варна Varna
2023**

Главен редактор / Editor-in-Chief

Чл.-кор. проф. д.и.н. Иван РУСЕВ – Икономически университет – Варна
Prof. Ivan ROUSSEV, DSc – University of Economics – Varna
Corresponding Member of the Bulgarian Academy of Sciences

Редакционна колегия / Editorial Board

Проф. д.и.н. Пенчо ПЕНЧЕВ – Университет за национално и световно стопанство – София
Prof. Pencho PENCHEV, DSc – University of National and World Economy – Sofia

Проф. д.и.н. Милко ПАЛАНГУРСКИ – ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново
Prof. Milko PALANGURSKI, DSc – „St Cyril and St Methodius“ University of Veliko Tarnovo

Доц. д-р Маргарита МАРИНОВА – Международно висше бизнес училище – Ботевград
Assoc. Prof. Margarita MARINOVA, PhD – International Business School – Botevgrad

Доц. д-р Марко ДИМИТРОВ – Университет за национално и световно стопанство – София
Assoc. Prof. Marco DIMITROV, PhD – University of National and World Economy – Sofia

Prof. Nikolay NENOVSKY, DSc – University of National and World Economy – Sofia;
CRIISEA, University of Picardie Jules Verne, Amiens, FRANCE

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR – Turkish National Defense University, Ankara, TURKEY

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR – University of Ankara, TURKEY

Assoc. Prof. Andreas LYBERATOS, PhD – Director of Research Center in Modern History, Panteion University of Social & Political Sciences – Athens; Institute for Mediterranean Studies – Rethymno, GREECE

Научен секретар / Editorial Assistant

Доц. д-р Гергана ГЕОРГИЕВА – ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – В. Търново
Assoc. Prof. Gergana GEORGIEVA, PhD – „St Cyril and St Methodius“ University of Veliko Tarnovo

Изданието е реферирано и индексирано в следните бази данни: SCOPUS, ERIH Plus, RePec, CEEOL, Google Scholar

Томът е съвместно издание на Центъра за стопанско-исторически изследвания и ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

ISSN 2534-9244 (print)
ISSN 2603-3526 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ / CONTENTS

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ	9
EDITORIAL	10

ЧАСТ I: РЕГИОНАЛНИ И НАЦИОНАЛНИ АСПЕКТИ SECTION 1: REGIONAL AND NATIONAL ASPECTS

Şevket PAMUK, Kıvanç KARAMAN. The Rise of the Modern State Since 1500: Annual Revenues of European and Other States	13
Иван РУСЕВ. Факторите на икономическия растеж и периодизацията на стопанската история на българите в Османската империя (XV–XX век) Ivan ROUSSEV. The Factors of Economic Growth and the Periodization of the Economic History of the Bulgarians in the Ottoman Empire (15 th – 20 th Centuries).....	22
Валентин КИТАНОВ. Предпоставки за развитие на тютюневия отрасъл в българските земи през XVII–XIX век Valentin KITANOV. Prerequisites for the Development of the Tobacco Industry in Bulgarian Lands during the 17 th – 19 th Centuries	35
Християн АТАНАСОВ. Отношението към лихварите и лихвата в османска България през XIX век. Православната перспектива Hristiyan ATANASOV. The Attitude towards Usurers and Interest in the Nine- teenth-Century Ottoman Bulgaria. The Orthodox Perspective.....	45
Петко Ст. ПЕТКОВ. Икономическото развитие в българските идеи и проекти за държавно устройство и управление през XIX век до 1879 година Petko St. PETKOV. Economic Development in Bulgarian Ideas and Projects for State Organization and Governance in the 19 th Century until 1879.....	60
Ивайло НАЙДЕНОВ. Къде и защо в българските земи липсва икономически растеж през епохата на Възраждането Ivaylo NAYDENOV. Where and Why Was There a Lack of Economic Growth in the Bulgarian Lands during the National Revival Period.....	72

Симеон СИМЕОНОВ. Консулствата като фактори на икономическия растеж в Българското възраждане	
Simeon SIMEONOV. Consulates as Factors of Economic Growth in the Bulgarian Revival	82
Николай ТОДОРОВ, Петър ДОБРЕВ. Земята като фактор за икономическия растеж. Преплетени траектории на едрото земевладение в България от XIX и XX век	
Nikolay TODOROV, Petar DOBREV. Land as a Factor for Economic Growth. Intertwined Trajectories of Large-scale Agriculture in Bulgaria in the 19 th and 20 th Centuries.....	93
Александър ЗЛАТАНОВ. Периферия или полупериферия? Кога българските земи са включени в световния капитал?	
Aleksandar ZLATANOV. Periphery or Semi-Periphery? When Were the Bulgarian Lands Included in the World-Economy?.....	105
Пенчо Д. ПЕНЧЕВ. Образование и икономика в България 1879–1912 година	
Pencho D. PENCHEV. Education and Economy in Bulgaria 1879–1912	118
Йорданка КРИВОШИЕВА. Печатът като възможност за реформиране на българското земеделие през 80-те –90-те години на XIX век	
Yordanka KRIVOSHIEVA. The Press as an Opportunity to Reform Bulgarian Agriculture in the 80-90-s of the 19 th Century	130
Евгени КОСТОВ. Вторият държавен съд (1910–1914) и обвиненията срещу бившия министър Никола Генадиев (1903–1907)	
Evgeni KOSTOV. The Second State Court (1910–1914) and the Charges against the Former Minister Nikola Genadiev (1903–1907).....	141
Росица ЗЛАТИНСКА. Насоки в дейността на земеделското министерство през междувоенния период – предпоставки и фактори	
Rositsa ZLATINSKA. Activities of the Ministry of Agriculture in the Interwar Period – Preconditions and Factors.....	152

Радослав ПЕТКОВ. Стопанската конюнктура и етерично-маслената индустрия на България във времето на Втората световна война (1939–1945)	
Radoslav PETKOV. The economic situation and the essential oil industry of Bulgaria during the Second World War (1939–1945)	164
Мирена МИТОВА. Търговия с врага – търговско-икономическите контакти като средство за стопанското възстановяване на България в края на 1944 и през 1945 година	
Mirena MITOVA. Trade with the Enemy – Trade and Economic Contacts as a Means for the Economic Reconstruction of Bulgaria at the End of 1944 and in 1945.....	176
Костадин ПАЕВ. Опити за стимулиране на частната стопанска инициатива в България през 80-те години на ХХ век	
Kostadin PAEV. Attempts to Stimulate Private Business Initiative in Bulgaria in the 1980s	186
Матияс МОРИС, Мартин ИВАНОВ. За все по-пълното задоволяване на потребностите на трудещите се: стандартът на живот в България през комунистическия период	
Mathias MORRYS, Martin IVANOV. For the Ever More Complete Satisfaction of Workers' Needs: The Standard of Living in Bulgaria during the Communist Period	197
Стела РАЛЕВА. Характеристики и фактори на икономическия растеж в България (1970–2008)	
Stela RALEVA. Characteristics and Factors of Economic Growth in Bulgaria (1970–2008).....	209
Димитър ЗЛАТИНОВ, Стоян ШАЛАМАНОВ. Икономическата политика в България в годините на преход и членство в Европейския съюз	
Dimitar ZLATINOV, Stoyan SHALAMANOV. Economic Policy in the Years of Economic Transition and the European Union Membership in Bulgaria.....	222
Ralitsa SIMEONOVA-GANEVA, Martin IVANOV, Kaloyan GANEV. Currency Reforms and Inflation in Communist and Post-Communist Bulgaria	236

Веселина ШАЛАМАНОВА, Соня ГЕОРГИЕВА. Въздействието на външни шокове върху икономиките на България и Хърватия: исторически аспекти и съвремие

Veselina SHALAMANOVA, Sonya GEORGIEVA. The Impact of External Shocks on the Bulgarian and Croatian Economies: Historical and Contemporary Aspects 252

Румен АНДРЕЕВ. Концепциите на класическата политическа икономия за стойността и рентата срещу мейнстрийма в икономическата теория

Rumen ANDREEV. Classical Political Economy Concepts of Value and Rent against Mainstream Economic Theory 263

ЧАСТ II: СЕЛИЩНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И СТОПАНСКИ ДЕЙЦИ
SECTION 2: SETTLEMENT STUDIES AND INDIVIDUAL ECONOMIC
ACTORS

- Калин СТОЕВ.** Финансова администрация в Долна Мизия:
опит за изясняване на генезиса и развитието
Kalin STOEV. Financial Administration in Lower Moesia: an Attempt
of Clarifying the Genesis and the Development 277
- Светлана ГАНЧЕВА.** Армия и икономика. Ролята на XI Клавдиев легион
в икономическото развитие на Дуросторум (II – III век) – земеделие
Svetlana GANCHEVA. Army and Economy. The Role of the Legion XI
Claudia in the Economic Development of Durostorum (2nd – 3rd C. AD) 288
- Златомира ГЕРДЖИКОВА.** Влиянието на църковната собственост
върху развитието на чина на епископа
Zlatomira GERDZHIKOVA. Church's Property Influence
on the Development of Bishops' Rank 298
- Красимира МУТАФОВА.** Специализиран статут и данъчни преференции:
фактор за икономически растеж? По примера на Габрово
през XVI и XVIII век
Krasimira MUTAFOVA. Specialized Status and Tax Preferences:
a Factor for Economic Growth? Following the Example of Gabrovo
in the 16th and 18th Centuries 309
- Невена НЕДЕЛЧЕВА.** Търговия и търговски средища в Разград през XIX век
Nevena NEDELICHEVA. Trade and the Places of Trade in Razgrad
in the 19th Century 324
- Гергана ГЕОРГИЕВА.** Факторите на икономически растеж
на старопланинските селища през XIX век
Gergana GEORGIEVA. The Factors of Economic Growth of the Mountain
Settlements in the Region of Stara Planina in 19th Century 336

Светла АТАНАСОВА. Възрожденският предприемач Христо Арнаудов Svetla ATANASOVA. The Revival Entrepreneur Hristo Arnaudov	348
Маргарита МАРИНОВА. Бюджет и бюджетна политика на община Свищов по време на управлението на кмета Христо Теодоров (1887–1893)	
Margarita MARINOVA. Budget and Budgetary Policy of the Municipality of Svishtov during the Administration of Mayor Hristo Theodorov (1887–1893)	361
Емилия ВАЧЕВА. Дейността на земеделската каса в Свищов в периода от 1878 до 1903 година – общ преглед	377
Emilia VACHEVA. The Agricultural Fund Activities in Svishtov between 1878 and 1903 – an Overview.....	377
Атанас АТАНАСОВ. Търговската репутация като символ на растежа в творчеството на професор Димитър Добрев от първата половина на XX век	
Atanas ATANASOV. Goodwill as a Symbol of Growth in the Work of Professor Dimitar Dobrev from the First Half of the 20 th Century.....	388
АВТОРИТЕ В ТОМА / LIST OF CONTRIBUTORS	399
Указания за публикуване в Известия на ЦСНИ	402
Submissions guidelines for the Proceedings of CEHR	407

КЪМ ЧИТАТЕЛЯ

Уважаеми Читателю,

Верни на традицията да предлагаме основна тема на всяко поредно издание на „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“, том VIII-ми е посветен на темата „Фактори на икономическия растеж в историческа перспектива“.

Икономическият растеж е относително нова идея в икономическите теории, която означава темп/скорост на икономическо развитие. Въпросът какви са факторите на икономическия растеж предизвиква задълбочени дебати сред икономисти и стопански историци. Дискутирани са ролята и значението на натрупването на капитал, на търговията, глобализацията, демографските промени, колониализма, банковата система, политическите институции, научните постижения, начина по който мнозинството от населението възприема печалбата, пазарите и т.н.

Икономическият растеж води до масово подобряване на жизнения стандарт, до увеличаване на средната продължителност на живота и т.н., но се предполага, че той може да стане и източник на проблеми като изчерпването на ограничени природни ресурси, някои нежелани социални трансформации и други.

След рецензиране в изданието са подбрани и публикувани 32 статии на 39 автори – учени, университетски преподаватели и музейни специалисти от 15 научни центрове, сред които: Богазичи университет (Р. Турция), Йоркски университет (Англия), Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Университет за национално и световно стопанство – София, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, Икономически университет – Варна, Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, Университет по библиотекарство и информационни технологии – София, Международно висше бизнес училище – Ботевград, Стопанска академия „Димитър Апостолов Ценов“ – Свищов, Институт за исторически изследвания – БАН, Институт за балканистика с Център по тракология „Акад. Александър Фол“ – БАН, Регионален исторически музей – Силистра, Регионален исторически музей – Велико Търново и Исторически музей „Искра“ – Казанлък.

Том VIII–и на „Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания“ вече очаква своите читатели.

Чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев
Главен редактор

EDITORIAL

Dear reader,

The overarching topic of the eightieth volume of the *Proceedings of the Centre for Economic History Research* are the factors of economic growth in historical perspective. Economic growth, which means pace/speed of economic development is a relatively new idea in economics. The question of what the factors of economic growth are causes profound debates among economists and economic historians. Main discussions are focused on: the role and importance of capital accumulation, trade, globalization, demographic changes, colonialism, banking system, political institutions, scientific achievements, the way the majority of the population perceives profit, markets, etc. Economic growth leads to a substantial improvement in standards of living, an increase in life expectancy, etc. It is assumed however, that it can also become a source of problems such as the exhaustion of natural resources, and can cause some negative social transformations. An explicit and generally accepted answer about the main reasons for economic growth has not been reached.

Thirty-two papers by thirty-nine authors have been selected for publication following a peer review. The authors include scholars, university professors and museum specialists from the following research centres: University of York (England), Boğaziçi University (Turkey), Sofia University „St. Kliment Ohridski“, University of National and World Economy – Sofia, „St. Cyril and St. Methodius“ University of Veliko Tarnovo, University of Economics – Varna, South-West University „Neofit Rilski“ – Blagoevgrad, University of Library Studies and Information Technologies, International Business School – Botevgrad, „D. A. Tsenov“ Academy of Economics – Svishtov, Institute for Historical Studies – Bulgarian Academy of Sciences, Institute of Balkan Studies and Center of Thracology – Bulgarian Academy of Sciences, Regional Museum of History – Silistra, Regional Museum of History – Veliko Tarnovo, Museum of History „Iskra“ – Kazanlak, etc.

The eightieth volume of the *Proceedings of the Centre for Economic History Research* already awaits its readers.

Ivan Roussev,
Editor-in-Chief